

Творчы мост між народамі

Вераніка
КАРЛЮКЕВІЧ,
магістрант
філалагічнага
факультэта БДУ

Навуковы
кіраўнік –
ЧАРОТА
Іван Аляксеевіч,
доктар
філалагічных
наук, прафесар

Цяжка знайсці такую іншую краіну, акрамя Кітая, дзе мастацкі пераклад займаў бы такое значнае месца ў сцвярдзэнні новай грамадска-палітычнай прасторы. Пераклад у Паднябеснай – гэта не толькі знаёмства з лепшымі прыкладамі сусветнай літаратуры, але і ў значнай ступені перайманне вопыту іншых краін у фарміраванні дзяржаўнасці.

Аднак так склалася, што беларускую літаратуру ў Кітаі атаясамляюць з рускамоўнай савецкай літаратурай, а не з арыгінальнай беларускай. У гісторыі прыгожага пісьменства гэтай краіны ў XX стагоддзі прынята вылучаць чацвяры хвалі актывізацыі кітайска-рускіх (савецкіх) літаратурных стасункаў і двухбаковай перакладчыцкай дзейнасці.

Першы этап – 1921–1927 гады. 1920-я гады ў гісторыі кітайскага народа вызначаюцца ўздымам патрыятызму і нацыянальнай самасвядомасці, таму нядзіўна, што Кастрычніцкая рэвалюцыя 1917 года стала каталізатарам цікавасці да савецкай культуры і літаратуры. У гэты перыяд у асноўным перакладалі рускую класіку: Л. Талстога, А. Чэхава, І. Тургенева, А. Астроўскага і інш. Сярод перакладчыкаў рускай літаратуры нават з’явіліся зоркі: Лу Сінь, Цюй Цюбо, Го Мажо, Мао Дунь.

Пасля дзесяцігадовага зацішша, у 1937–1949 гадах, назіраецца другая хваля актыўнай працы па перакладзе рускай (савецкай)

літаратуры. Звязана гэта з падзеямі японска-кітайскай вайны (1937–1945) і грамадзянскай вайной у Кітаі. Цзян Чуньфан, галоўны рэдактар часопіса «Сулянь вэнь» («Савецкая літаратура і мастацтва»), які выдаваўся ў акупіраваным японцамі Шанхаі з 1942 па 1949 год, адзначаў: «Было немагчыма адкрыта расказаць пра становішча ў вызваленых раёнах і весці прапаганду палітыкі нашай партыі (*Камуністычнай партыі Кітая*. – Аўт.). Аднак знаёмства з сітуацыяй у Савецкім Саюзе, публікацыя рэвалюцыйных твораў савецкай мастацкай літаратуры – таксама метады прапаганды і адукацыі» [1, с. 140]. Іншымі словамі, у гэтыя гады савецкая літаратура выступала інструментам сацыялістычнай ідэалогіі і фарміравання грамадзянскай пазіцыі. Знакавымі сталі публікацыі такіх твораў, як «Жалезны палок» А. Серафімовіча (пер. Цао Цзінхуа), «Маці» М. Горкага (пер. Ся Янь), «Разгром» А. Фадзеева (пер. Лу Сінь), «Як гартавалася сталь» М. Астроўскага (пер. Мэй І) і «Паднятая паліна» М. Шолахавы (пер. Чжоў Лібо). Па-ранейшаму актыўна перакладалася руская класіка [2, с. 253–261].

Першым беларускім пісьменнікам, з якім пазнаёміўся кітайскі чытач, стаў Янка Купала. У 1946 годзе ў выдавецтве «Вэньгуан шудзянь» пабачыў свет яго паэтычны зборнік «Жалейка» ў перакладзе Чжу Цзі. Увогуле, у выхадных даных гэтага зборніка пазначаны лепшыя прадстаўнікі перакладчыцкай школы таго часу: Гэ Баоцюань (аўтар прадмовы), Цао Цзінхуа (галоўны рэдактар). Другое выданне «Жалейкі» было ажыццёўлена ў 1953 годзе Чжу Цзі. Чжу Цзі – гэта псеўданім знакамітага перакладчыка і выдаўца Сунь Шэн’у (нар. 1917). Сунь Шэн’у пад іншым псеўданімам – Сунь Вэй – перакладаў творы Я. Купалы, пісаў энцыклапедычныя артыкулы пра Я. Купала, В. Быкава і І. Шамякіна на старонках Вялікай кітайскай энцыклапедыі, а таксама аглядны артыкул, прысвечаны гісторыі беларускай літаратуры.

Пяцідзясятыя гады XX стагоддзя пазначаны трэцім уздымам цікавасці да рускамоўнай літаратуры. Гэты час называюць залатым векам у савецка-кітайскіх

ПРА АЎТАРА

КАРЛЮКЕВІЧ Вераніка Аляксандраўна.

Нарадзілася ў вёсцы Пухавічы Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці. У 2009 годзе скончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт па спецыяльнасці «Лінгвакраіназнаўства».

З 2011 года – загадчык цэнтра эканомікі і маркетынгу Рэспубліканскага інстытута кітаязнаўства імя Канфуцзя (БДУ). Магістрант філалагічнага факультэта БДУ.

Друкавалася ў навуковых і літаратурна-мастацкіх выданнях. Сфера навуковых інтарэсаў: беларуска-кітайскія літаратурныя сувязі, мастацкі пераклад з кітайскай на беларускую і рускую мовы.

адносінах. У той час «вучыцца ў Савецкага Саюза» стала не толькі дзяржаўнай палітыкай Кітая, але і моднай тэндэнцыяй сярод простых людзей. На працягу гэтага перыяду мастацкі пераклад з рускай мовы набыў значную сістэмнасць. Рабіліся выпраўленні і дапоўненні выданні перакладзеных раней твораў. З’явіліся варыянты перакладаў адных і тых жа твораў. Напрыклад, толькі за 1951–1952 гады было зроблена пяць розных перакладаў зборніка нарысаў «Кітай, які змагаецца» К. Сіманавы [3, с. 147–155].

Менавіта ў гэты час у літаратурна-мастацкай перыёдыцы з’явіўся першы пераклад з Якуба Коласа. Ім стаў верш «Абаронцам роднай зямлі» (1950; пер. Лінь Лін) [2, с. 317]. Лінь Лін – псеўданім Цзян Чуньфана (1912–1987), аднаго з самых аўтарытэтных кітайскіх спецыялістаў па Савецкім Саюзе ў сярэдзіне – другой палове ХХ стагоддзя. Сваю кар’еру Цзян Чуньфан пачаў у 1930 годзе з пасады перакладчыка навін у Харбінскім інфармацыйным агентстве «Гуан хуа». Пасля ўваходжання ў КПК займаўся пытаннямі прапаганды спачатку ў Харбіне, а затым у Шанхаі. Да абвешчання КНР узначальваў выдавецтва «Шыдай» («Эпоха»), быў галоўным рэдактарам «Шыдай чжоўкань» («Штотыднёвік Эпоха») і «Шыдай жыбао» («Штодзённік Эпоха»), а таксама часопіса «Сулянъ вэнь», якія сталі трывалай пляцоўкай для публікацыі твораў савецкіх пісьменнікаў. Пасля 1949 года Цзян Чуньфан стаяў ля вытокаў стварэння Шанхайскага інстытута рускай мовы (сучасная назва – Шанхайскі ўніверсітэт замежных моў). У 1952 годзе ён прызначаны кіраўніком аддзела па перакладзе твораў І. Сталіна пры Цэнтральным бюро прапаганды, а праз год – намеснікам загадчыка ўпраўлення па перакладах твораў К. Маркса, Ф. Энгельса, І. Сталіна і У. Леніна. Ён таксама прымаў актыўны ўдзел у перакладзе на рускую мову «Выбраных твораў» Мао Цзэдуна. Падчас «культурнай рэвалюцыі» Цзян Чуньфан быў арыштаваны і сем гадоў правёў у турме, дзе ў перакладчыка нарадзілася ідэя стварэння Вялікай кітайскай энцыклапедыі. Дзякуючы яго намаганням у 1978 годзе распачалі падрыхтоўку выдання першай сучаснай кітайскай энцыклапедыі. Да смерці Цзян

Зборнік вершаў Янкі Купалы «Жалейка» (1946)

Сунь Шэнь’у – кітайскі перакладчык твораў Янкі Купалы, аўтар энцыклапедычных артыкулаў пра беларускую літаратуру

Чуньфана ў 1987 годзе было выдадзена сорак яе тамоў [4].

Як здарылася, што перакладчык з выразным грамадска-палітычным ухілам зацікавіўся паэзіяй Якуба Коласа? Верш «Абаронцам роднай зямлі» напісаны ў 1941 годзе і апублікаваны ў тым жа годзе ў газеце «За Савецкую Беларусь». Рускі пераклад з’явіўся ў 1944 годзе. Хутчэй за ўсё, пераклад верша «Абаронцам роднай зямлі» быў зроблены з рускай мовы, бо няма ніякіх сведчанняў, што перакладчыкі беларускай літаратуры ў Кітаі, у тым ліку і Цзян Чуньфан, валодалі беларускай мовай. Паводле слоў самога Цзян Чуньфана, мастацкім перакладам ён у асноўным займаўся з 1937 па 1951 год. Менавіта тады перакладаў М. Гогалю, І. Тургеневу, А. Пушкіна, М. Горкага, К. Сіманаву, К. Станіслаўскага і інш. Але асабліваю цікавасць у яго выклікалі падзеі Вялікай Айчыннай вайны. Так, у перакладзе Цзян Чуньфана ў 1946 годзе выйшаў паэтычны зборнік «Выбраныя вершы пра Вялікую Айчынную вайну» [5, с. 69]. Таму становіцца зразумелым, што верш Я. Коласа «Абаронцам роднай зямлі» абраны для перакладу невыпадкова, як і верш П. Броўкі «Беларусь» [2, с. 318].

У 1957 годзе кітайскі чытач пазнаёміўся яшчэ з адным творам Я. Коласа – апавяданнем «Макарка Навак» у перакладзе Чэнь Чжаоліня [2, с. 317]. Упершыню ў арыгінале апавяданне надрукавана ў часопісе «Іскры Ільіча» ў 1938 годзе, а на рускай мове твор з’явіўся ў 1954-м. Праз год асобным выданнем выйшла аповесць Я. Коласа пра падзвігі дзеда Талаша «Дрыгва» ў перакладзе Лі Лянміна (1919–1990). Назва аповесці на кітайскай мове гучыць як «Стары герой-партызан». У Кітаі твор выдаваўся двойчы – у 1958 (выдавецтва «Сінъ вэнь чубаньшэ»)

ПОДПИСКА НА ЖУРНАЛ

«БЕЛАРУСКАЯ ДУМКА»

74938 – ИНДИВИДУАЛЬНАЯ ПОДПИСКА.

Стоимость: 3 месяца – 10530 руб., 6 месяцев – 21060 руб.

749382 – ВЕДОМСТВЕННАЯ ПОДПИСКА.

Стоимость: 3 месяца – 25455 руб., 6 месяцев – 50910 руб. (включая НДС).

Подписаться на журнал «Беларуская думка» можно с любого месяца!

СТОИМОСТЬ ЖУРНАЛА ПО ПОДПИСКЕ – НА 35 % НИЖЕ РОЗНИЧНОЙ

і ў 1959 (выдавецтва «Шанхай вэнь чубаньшэ») гадах. Нягледзячы на тое, што Лі Лянмін пачынаў з перакладаў дзіцячай літаратуры, у памяці чытачоў ён застаўся як перакладчык твораў «Авадзень» Э. Войніч, «Спартак» Р. Джаваньолі, «Белы раб» Р. Хільдрэта, «Качубей» А. Первенцава. Сам Лі Лянмін так тлумачыў свой выбар: «Галоўныя героі гэтых твораў – мучанікі, гераічныя асобы, якія сфарміраваліся ва ўмовах Вялікай Айчыннай вайны, народна-вызваленчай і класовай барацьбы. Таму, выбіраючы тэматыку для маіх мастацкіх перакладаў, я кіраваўся прынцыпам «жыццёвыя гераічныя постаці» [6, с. 8].

Кітайскія перакладчыкі не абмінулі ўвагай яшчэ аднаго класіка беларускай літаратуры – Аркадзя Куляшова. У 1950-я гады асобнымі выданнямі выходзяць тры яго паэмы ў перакладзе Му Муцяня (1900–1971): «Новае рэчышча» (1951, выд. «Вэньгуан чубаньшэ»), «Толькі ўперад» (1952, выд. «Сін вэнь чубаньшэ») і «Прыгоды цымбал» (1957, выд. «Сін вэнь чубаньшэ»).

У 1957 годзе ў кітайскай перыёдыцы ўпершыню з’яўляюцца творы Максіма Танка ў перакладах Гэ Баоцюаня (1913–2000) і У Ланьханя [2, с. 318]. А праз год у выдавецтве «Жэньмін вэньсюэ чубаньшэ» выходзіць зборнік «Выбраныя вершы» М. Танка (пер. Гэ Баоцюань і У Ланьхань). Перакладчык Гэ Баоцюань, дарэчы, добра вядомы ў Савецкім Саюзе знаўца рускай культуры, даследчык гісторыі літаратурных зносін Кітая і замежжа, а таксама ўплывовы грамадска-палітычны дзеяч другой паловы XX стагоддзя, у сваім артыкуле пісаў: «За апошнія гады нямала паэтаў з брацкіх краін наведалі нашу дзяржаву. У сваіх вершах яны апелі новы Кітай... Максім Танк – гэта паэт з Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Ён нарадзіўся ў 1912 годзе ў Заходняй Беларусі ў сялянскай сям’і, яшчэ школьнікам удзельнічаў у рэвалюцыйным руху. Пачынаючы з 1931 года стаў друкавацца ў падпольных выданнях; у 1936 годзе выйшаў яго першы вершаваны зборнік. І да аб’яднання заходніх абласцей з Савецкай Беларуссю ў 1939 годзе яго талент дасягнуў поўнага раскрыцця... У верасні – кастрычніку 1957 года Максім Танк у складзе савецкай

дэлегацыі знаходзіўся з візітам у Кітаі. Ён прысутнічаў на ўрачыстасцях, прысвечаных 8-й гадавіне ўтварэння Кітайскай Народнай Рэспублікі, на плошчы Цяньаньмынь у Пекіне, прымаў удзел у цырымоніі адкрыцця руху па мосце праз раку Янцзы ў горадзе Ухань і іншых мерапрыемствах па ўшанаванні падзей Кастрычніцкай рэвалюцыі. «Ля варот Цяньаньмынь»... напісана якраз у Кітаі» [7, с. 81].

Відавочна, што кітайскія перакладчыкаў М. Танка вабілі не толькі яго паэтычны здольнасці і літаратурны талент, але і яго ўдзел у палітычным жыцці краіны, актыўная грамадзянская пазіцыя. Падарожжа ў Паднябесную натхніла беларускага паэта на стварэнне вершаў на кітайскую тэму: «Ван суй!», «Лунмынскія пячоры», «Міска для рысу», «Мост вечнага спакою», «Лаян», «Засуха ў правінцыі Хэнань», «Цень помніка ў люстры возера Дынху», «Ці Байшы» і інш.

Яшчэ адна асоба, пра якую варта сказаць у дачыненні да кітайскіх перакладаў твораў М. Танка, – У Ланьхань (сапр. Гао Ман; нар. 1926). Гао Ман у свой час, займаючы пасаду галоўнага рэдактара часопіса «Шыцзе вэньсюэ» («Сусветная літаратура»), здолеў згуртаваць там лепшых перакладчыкаў з рускай мовы. Сам таксама актыўна займаўся перакладамі. Сярод арыгінальных твораў Гао Мана – «Нататкі пра рускае выяўленчае мастацтва». Дарэчы, ён некалькі разоў выступаў у кітайскім друку з артыкуламі пра народнага мастака Беларусі Г. Паплаўскага – аўтара ілюстрацый да кніг Я. Купалы, Я. Коласа, В. Быкава і А. Адамовіча.

У 1957 годзе ў Кітаі былі надрукаваны два вершы Янкі Купалы: «Маладым паэтам» (пер. Гэ Баоцюань; часопіс «Шыкань», № 10) і «Я – калгасніца» (пер. Сунь Вэй; часопіс «Івянь», № 11) [2, с. 317]. Звяртаючыся да творчасці Купалы, Гэ Баоцюань і Сунь Вэй выкарыстоўвалі рускія пераклады Міхаіла Ісакоўскага. Так знакаміты рускі паэт звязаў беларускую і кітайскую літаратуры.

У 1958 годзе да творчасці Янкі Купалы звярнуўся тады яшчэ зусім малады выпускнік Пекінскага ўніверсітэта Ду Чэн’нань (нар. 1934). Дзякуючы яму асобнай кнігай у выдавецтве «Жэньмін вэнь

Кнігі беларускіх пісьменнікаў ў перакладзе Лі Лянміна: «Дрыгва» Якуба Коласа (1959) і «Снежныя зімы» Івана Шамякіна (1972)

сюэ чубаньшэ» выйшла паэма Янкі Купалы «Над ракой Арэсай».

У 1950-я гады перакладчыкі Паднябеснай актыўна цікавіліся і беларускай прозай. Так, у 1954 годзе ў выдавецтве «Шаонянь эргун чубаньшэ» асобнымі выданнямі выйшлі апавяданні Івана Шамякіна «У Маскву», «Наташа», «Хлопчык з-за акіяна» [2, с. 317]. Янка Брыль «прышоў у Кітай» з творамі «Галя» (пер. Шы Юнлі, выд. «Цзоцзя чубаньшэ», 1957), «Зялёная школа» (пер. Цзян Луюань, выд. «Шаонянь эргун чубаньшэ», 1958), «У Забалоцці днее» (пер. Чжао Мін, выд. «Чжунго ціннянь чубаньшэ», 1955). У 1960 годзе па-кітайску выдадзены раман Петруся Броўкі «Калі зліваюцца рэкі» (пер. Сунь Гуан'ін, выд. «Жэньмінь вэньсюэ чубаньшэ»). Беларускую дзіцячую літаратуру прадставіў Янка Маўр апавесцямі «Палескія рабінзоны» (пер. Ван Вэнь, выд. «Шаонянь эргун чубаньшэ», 1956) і «ТВТ» (выд. «Шаонянь эргун чубаньшэ», 1957 год, імя перакладчыка не пазначана).

У гэтыя гады кітайскія чытачы таксама пазнаёміліся з беларускай драматургіяй. У выдавецтве «Сінь вэнь чубаньшэ» ў 1955 годзе ў перакладзе Гун Жэньфана (нар. 1915), прафесара Пекінскага ўніверсітэта, вучня знакамитага перакладчыка Цао Цзінхуа, асобнымі выданнямі выйшлі дзве п'есы Кандрата Крапівы: «Хто смяецца апошнім» і «Пяюць жаваранкі». Другое выданне п'есы «Хто смяецца апошнім» адбылося ў 1956 годзе.

«Палескія рабінзоны» Янкі Маўра, выдадзеныя ў 1956 і 2010 гадах у Кітаі

ГДЕ КУПИТЬ ЖУРНАЛ?

АДРЕСА МАГАЗИНОВ И КИОСКОВ «БЕЛСОЮЗПЕЧАТИ» В МИНСКЕ, ГДЕ ПРОДАЕТСЯ ЖУРНАЛ «БЕЛАРУСКАЯ ДУМКА»:

Автовокзал «Восточный»	Ул. К. Маркса, 1	Ул. Славинского, 37А
Ул. Володарского, 16	Ул. К. Маркса, 21	Ул. Советская, 11
Ул. Володарского, 22	Ул. К. Маркса, 38	Ул. Сурганова, 40
Ул. Есенина, 16	Нац. аэропорт Минск	Ст. метро «Пл. Победы»
Ул. Жилуновича, 31	Пр. Независимости, 8	Ст. метро «Пушкинская»
Ул. Жуковского, 5/1	Пр. Независимости, 44	Ст. метро «Уручье»
Ул. Жуковского, 10А	Пр. Партизанский, 56	Торг. центр «Столица»
Ул. Запорожская, 22	Пр. Победителей, 51/1	Ул. М. Танка, 16
Ул. Кижеватова, 80/1	Пр. Победителей, 91	Ул. Филимонова, 63
Ул. Я. Коласа, 67	Пл. Привокзальная, 3	Ул. В. Хоружей, 24 к. 2
Ул. Ленина, 14	Пр. Пушкина, 77	Бул. Шевченко, 7
Ул. Ленина, 15	Пр. Рокоссовского, 140	

У 1960–1970-я гады ў кітайскай літаратуры існаваў спецыфічны тэрмін «жоўтая кніга», прыняты для абазначэння выданняў для ўнутранага карыстання. Сваю назву гэтая з'ява атрымала з-за светла-жоўтага колеру вокладак. Аднымі з першых пад «жоўтым грыфам» у Кітаі выйшлі пераклады твораў тагачаснай савецкай літаратуры: «Людзі, гады, жыццё» І. Эрэнбурга, «Адзін дзень Івана Дзянісавіча» А. Салжаніцына і інш.

Чжан Фушэн, які доўгі час даследаваў гісторыю «жоўтых кніг», так расказвае пра працэс выбару твораў для перакладу і публікацыі: «Спадар Сунь Шэн'у нёс поўную адказнасць за гэту катэгорыю кніг. Ён уважліва праглядаў кожны выпуск «Каталога замежнай кніжнай прадукцыі», затым заказваў тыя з кніг, якія больш за ўсё хвалілі ці, наадварот, крытыкавалі. У той час рэдакцыя таксама выпісвала шмат савецкіх літаратурных часопісаў і газет: «Літаратурная газета», «Знамя», «Звезда», «Октябрь», «Новый мир», «Наш современник» і інш. Часопісы і газеты раздавалі супрацоўнікам, якія выступалі з прапановамі, канчатковае рашэнне прымаў Сунь Шэн'у» [8].

Цікавай была сістэма распаўсюджвання кніг «для ўнутранага карыстання». «У пачатку 60-х гадоў кожную кнігу выдавалі тыражом каля 900 асобнікаў. Да чытачоў былі самыя высокія патрабаванні: чыноўнікі міністэрскага ўзроўню і вядомыя пісьменнікі. Гэта надавала пэўную «таемнасць». Па словах Цінь Шуньсіня, які займаўся рэдагаваннем «жоўтых кніг», у галоўнай рэдакцыі ён аднойчы ўбачыў маленькі шшытак. Пасля выхаду кнігі ў свет апавяшчалі ўсіх з гэтага спісу пра магчымасць набыць выданне», — піша Чжан Фушэн [8].

У гэты час з пазначэннем «толькі для ўнутранага карыстання» выходзяць дзве «жоўтыя кнігі» беларускага паходжання: «Трэцяя ракета» Васіля Быкава (выд. «Цзоцзя чубаньшэ», 1965) і «Снежныя зімы» І. Шамякіна (выд. «Шанхай жэньмінь чубаньшэ», 1972–1973) [3, с. 179]. Абедзве апублікаваны ў перакладзе Лі Лянміна.

На канец 1970-х – 1980-я гады прыпадае часвёртая хваля кітайскага інтарэсу да рускай (савецкай) літаратуры. У гэты час актыўна перавыдаваліся пераклады, зробленыя ў 1960-я гады выключна для

«ўнутранага карыстання». Перакладчыкі таксама звярнулі сваю ўвагу на кнігі-з’явы рускай (савецкай) літаратуры, якія дагэтуль ігнаравалі па ідэалагічных меркаваннях (напрыклад, паэзія Сярэбранага веку) [3, с. 184–192].

У канцы 1970-х творчасцю Якуба Кола-са зацікавілася перакладчыца Ма Дэцзюй. Яна выступіла ў перыёдыцы з перакладамі верша «Вецер» (1978) і апавядання «Васіль Чурыла» (1979) [2, с. 317]. У 1980 годзе ў першым нумары часопіса «Чуньфэн іцун» надрукавана паэма Я. Купалы «Бандароўна» ў перакладзе Ван Шоўжэня [2, с. 317]. Цікава, што гэты твор, напісаны ў 1913 годзе па матывах беларускіх і ўкраінскіх народных песень пра Бандароўну і магната Патоцкага, часта згадваецца ў кітайскіх рэкамендацыйных спісах твораў рускай (савецкай) літаратуры для дзяцей малодшага і сярэдняга ўзросту.

З надыходам перыяду палітыкі адкры-тасці кітайскія перакладчыкі шмат звяр-таліся да творчасці В. Быкава. «Мала ге-

рояў, месца дзеяння невялікае, простыя падзеі, – усё гэта асаблівасці пісьменнікаў «акопнай праўды», і Васіль Быкаў не выключэнне. Яшчэ адна адметная рыса быкаўскіх аповесцяў – напружаная структура, просты сюжэт выпісаны вельмі драматычна, псіхалагізм герояў перадаецца з улікам самых тонкіх, мікраскапічных дэталей. Чытаеш яго аповесці і здаецца, што сам трапляеш у абставіны, апісаныя ў творы,

Вокладка часопіса «Элосы вэны» («Руская літаратура і мастацтва»), у якім друкаваліся пераклады твораў беларускіх пісьменнікаў

Чытачы знаёмяцца з кітайскімі кніж-нымі навінкамі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі

непакоіцца пра лёс герояў – таму на адным дыханні дачытваеш да канца.

Яго аповесці ў сваёй большасці з трагічным фіналам, гэта яшчэ адна адметная рыса ў творчасці Васіля Быкава», – напісалі ў сваім артыкуле Юй Цісян і Ван Сін, перакладчыкі аповесці «Знак бяды» [9, с. 76].

У 1980-я гады творы В. Быкава шырока абмяркоўваліся на старонках кітайскай мастацка-літаратурнай перыёдыкі. Яго новыя аповесці анансаваліся, з’яўляліся рэцэнзіі на пераклады. Нават былі напісаны вялікія літаратурна-крытычныя артыкулы, прысвечаныя творчасці народнага пісьменніка Беларусі. Усе накірункі ваеннай прозы класіка – пра жыццё на перадавой, пра партызанскую вайну, пра цяжкі лёс людзей на акупіраваных тэрыторыях – дастаткова поўна прадстаўлены ў кітайскіх перакладах твораў Васіля Быкава [10, с. 158].

Прынамсі, група перакладчыкаў мастацкай літаратуры кафедры рускай мовы факультэта замежных моў Цзіліньскага ўніверсітэта выступіла складальнікамі і перакладчыкамі зборніка «Выбраныя творы» В. Быкава, у які ўвайшлі аповесці «Абеліск», «Дажыць да святання» і «Воўчая зграя». Праз год, у 1981-м, амаль адначасова з’явіліся два варыянты перакладу на кітайскую мову аповесці «Пайсці і не вярнуцца»: адзін ажыццявіў Сінь Хунпу для выдавецтва «Аньхуэй жэньмінь чубаньшэ», другі – Вэн Бэньцзэ для «Юньнань жэньмінь чубаньшэ». Дарэчы, у першай з кніг пазначана, што пераклад зроблены з рускай мовы, а таксама называецца крыніца – часопіс «Роман-газета», № 1 за 1979 год. Следам за аповесцю «Пайсці і не вярнуцца» ў 1984 годзе ў выдавецтве «Хунань жэньмінь чубаньшэ» ў перакладзе Цзінь Гэ выходзіць «Альпійская балада», а таксама – «Жураўліны крык» і «Сотнікаў» (пер. Сун Чанчжун і Ду Фэнчжэнь адпаведна; выд. «Чжэцзян вэны чубаньшэ»).

Аповесць «Знак бяды», за якую ў 1986 годзе В. Быкаў удастоены Ленінскай прэміі, на кітайскую мову таксама перакладалі двойчы: у 1987 годзе – Юй Цісян і Ван Сін (выд. «Хэйлуцзян жэньмінь чубаньшэ») і ў 1988 годзе – Фань Ся (выд. «Шанхай івэнь чубаньшэ»). У 1988 годзе ў трэцім нума-

ры часопіса «Вайго вэны» пабачыла свет аповесць В. Быкава «У тумане». У гэтым жа годзе Цзян Чанбін і Гао Вэньфэн выступаюць у друку з перакладам аповесці «Кар’ер» (выд. «Хэйлуцзян жэньмінь чубаньшэ»). Апошнім быкаўскім творам, выдадзеным у Кітаі, стала «Аблава» (пер. Вэнь Цінь, часопіс «Элосы вэны», № 9 за 1990 год).

Тэму Вялікай Айчыннай вайны ў кітайскай перакладной літаратуры прадстаўляюць дакументальная аповесць С. Алексіевіч «У вайны не жаночы твар» (пер. Люй Нінсы, выд. «Куньлунь чубаньшэ», 1985 год) і «Блакадная кніга», напісаная А. Адамовічам у сааўтарстве з Д. Граніным, асобныя главы якой былі надрукаваны ў часопісе «Шыцзе вэньсюэ» (№ 2).

Значным і даволі вядомым прадстаўніком беларускай літаратуры ў Кітаі ў 1980-я гады стаў Іван Шамякін. Усяго толькі за чатыры гады, з 1980 па 1984, на кітайскую мову былі перакладзены пяць яго твораў: «Шлюбная ноч» (пер. Сінь Шоўкуй, выд. «Гуанмін жыбао чубаньшэ», 1984), «Атланты і карыятыды» (пер. Ян Яньсун, выд. «Хунань жэньмінь чубаньшэ», 1980), «Гандлярка і паэт» (пер. Ін Цяньшы, выд. «Чжунго вэньлянь чубань гунсы», 1984), «Вазьму твой боль» (пер. Лі Хао, выд. «Хунань жэньмінь чубаньшэ», 1984) і «Трывожнае шчасце» (пер. Шы Юньчжы, выд. «Сіньхуа чубаньшэ», 1984).

У 1983 годзе пабачыў свет кітайскі пераклад рамана Івана Мележа «Людзі на балодзе». Першая кніга з «Палескай хронікі» выйшла ў выдавецтве «Аньхуэй жэньмінь чубаньшэ» ў перакладзе Лю Гуанцзэ і Чжан Цзіе.

Што да сённяшніх беларуска-кітайскіх літаратурных стасункаў, то ў іх развіцці пэўны непакой выклікаюць дзве тэндэнцыі. Па-першае, беларускія спецыялісты, якія займаюцца даследаваннямі кітайскай літаратуры, у большай ступені звяртаюць увагу на класічныя творы. Сучасная літаратура ў

Канферэнцыя «Кітайская літаратура ў кантэксце сусветнага літаратурнага працэсу» ў Брэсцкім дзяржаўным універсітэце імя А.С. Пушкіна

ролі аб’екта навуковага інтарэсу іх, як прывіла, не прыцягвае. Таму ніякіх асацыяцый у беларускага чытача не выклікаюць і імёны зорак кітайскага літаратурнага небасхілу ХХІ стагоддзя – Бі Фэюй, Мо Янь, Янь Лянькэ, якія ўжо даўно сталі прадметам сусветнай увагі і чые творы актыўна перакладаюцца на розныя мовы свету. Па-другое, пасля распаду Савецкага Саюза, калі творы беларускіх пісьменнікаў амаль не перакладаюць на рускую мову, наша літаратура выпала з поля зроку кітайскіх перакладчыкаў.

І тым не менш, як водгалас былых поспехаў беларускай літаратуры, у Кітаі часам выходзяць новыя ці перадрукоўваюцца старыя пераклады ўжо добра вядомых твораў М. Танка, І. Шамякіна, К. Крапівы, Я. Маўра. Але ж ці з’явяцца ў такім разе ў Кітаі творы пісьменнікаў наступных пакаленняў? ▮

ЛІТАРАТУРА

1. 姜, 椿芳. «苏联文艺»的始末 / 姜椿芳 // 俄罗斯文艺 = Цзян, Чуньфан. Дзейнасць «Савецкай літаратуры і мастацтва» / Цзян Чуньфан // Элосы вэны. – 1980. – № 2. – С. 138–145
2. 李, 明滨. 中国与俄苏文化交流志 / 李明滨. – 上海: 上海人民出版社 = Лі, Мінбін. Нататкі пра культурны абмен паміж Кітаем і Расіяй, Савецкім Саюзам / Лі Мінбін. – Шанхай: Шанхай жэньмінь чубаньшэ. – 1998. – 385 с.
3. 曾, 思艺. 俄苏文学及翻译研究 / 曾思艺. – 北京: 中国社会科学出版社 = Цзэн, Сьі. Даследаванні рускай літаратуры і перакладу / Цзэн Сьі. – Пекін: Чжунго шэхуэй кэсюэ чубаньшэ. – 2011. – 313 с.
4. 信, 芳. 姜椿芳: 从“俄国通”到“狄德罗” / 信芳 // 上海采风 = Сінь, Фан. Цзян Чуньфан: ад «русіста» да «Дзідро» / Сінь Фан // Шанхай цайфэн. – 2011. – № 6. – С. 36–45.
5. 林, 焯天. 姜椿芳翻译人生 / 林焯天 // 中国翻译 = Лін, Хуанцянь. Перакладчыцкі лёс Цзян Чуньфана / Лін Хуанцянь // Чжунго фаньі. – 2008. – № 1. – С. 69–71.
6. 李, 很民. 探寻英雄人物的足迹 – 谈谈我的文学翻译选题 / 李很民 // 中国翻译 = Лі, Лянмін. У пошуку слядоў гераічных постацяў – размова пра мой выбар тэмы для літаратурных перакладаў / Лі Лянмін // Чжунго фаньі. – 1984. – № 4. – С. 8–11.
7. 戈, 宝权. 歌唱新中国 – 兄弟国家诗人的作品选译 / 戈宝权 // 诗刊 = Гэ, Баоцюань. Апяваюць новы Кітай – абраныя пераклады з паэты брацкіх краін / Гэ Баоцюань // Шыкань. – 1958. – № 1 – С. 80–81.
8. 中苏文学交流史上一段特殊岁月: “黄皮书”出版始末 // 中华读书报 [电子资源] = Унікальны час у гісторыі літаратурнага абмену паміж Кітаем і Савецкім Саюзам: выданне «жоўтых кніг». – 2009. – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: http://book.ifeng.com/special/neibushu/list/200905/0526_6795_1176372.shtml. – Дата доступу: 24.08.2011.
9. 俞, 启骧; 王, 醒. 贝科夫及其新作“苦难的标志” / 俞启骧, 王醒 // 齐齐哈尔师范学院学报 (哲学社会科学版) = Юй, Цісян, Ван Сін. Быкаў і яго новы твор «Знак бяды» / Юй Цісян, Ван Сін // Ціцяхээр шыфань сюэюань сюэбао (Чжэсюэ шэхуэй кэсюэ бань). – 1986. – № 4. – С. 75–78.
10. 陈, 敬咏. 论贝科夫的三部中篇小说 / 陈敬咏 // 当代外国文学 = Чэнь, Цзінь’юн. Пагаворым пра тры аповесці Быкава / Чэнь Цзінь’юн // Дандай вайго вэньсюэ. – 1989. – № 3. – С. 157–167.